

Záverečná karta projektu

Názov projektu Evidenčné číslo projektu **APVV-14-0742**

Dynamika využívania surovinových zdrojov v paleolite a neolite na západnom Slovensku

Zodpovedný riešiteľ **PhDr. Ivan Cheben, CSc.**

Príjemca **Archeologický ústav SAV**

Názov pracoviska, na ktorom bol projekt riešený

Archeologický ústav SAV

Názov a štát zahraničného pracoviska, ktoré spolupracovalo pri riešení

Pri riešení projektu nebola priama spolupráca so zahraničným pracoviskom. Uskutočnili sa študijné pobyty na Institute archeologii i Etnologii PAN vo Varšave, v rámci ktorých sa uskutočnili konzultácie ohľadne problematiky spracovávania štiepanej industrie.

Udelené patenty/podané patentové prihlášky, vynálezy alebo úžitkové vzory, ktoré sú výsledkami projektu

Neboli udelené, alebo podané patentové prihlášky, vynálezy alebo úžitkové vzory, ktoré by boli výsledkom projektu.

Najvýznamnejšie publikácie (knihy, články, prednášky, správy a pod.) zhrňujúce výsledky projektu – uveďte aj publikácie prijaté do tlače

SOJÁK, Marián – WAWRZCZAK, Maciej. Silicitové artefakty zo sídliska badenskej kultúry v Lieskovci. ASM, Nitra, v tlači.

ORAVKINOVÁ, Dominika - HROMADOVÁ, Bibiána - VLAČIKY, Martin. Kostená a parohová industria z výšinného opevneného sídliska v Spišskom Štvrtku. Slovenská archeológia 65/1, 2017, 23-79. (2017 - SCOPUS).

CHEBEN, Ivan - CHEBEN, Michal - NEMERGUT, Adrián. Preliminary results of the recent excavation of a radiolarite mine area and its surrounding in Sedmerovec. Litikum, 2017, volume 5, 5-11.

VALDE-NOWAK, Paweł – SOJÁK, Marián. Paleolithic man in the Tatra mountains. Acta archaeologica Carpatica 53, 2018, 37-48.

NEMERGUT, Adrián. Archeologický výskum a prieskum na brehoch Oravskej priehrady. Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2014, 2019, 112-115.

CHEBEN, Ivan - CHEBEN, Michal - NEMERGUT, Adrián. Nové ťažobné pole na rádiolarit a jeho zázemie v Sedmerovci. In: Labuda, J. - Harvan, D. (zost.): Argenti fodina 2017. Banská Štiavnica 2017, 32-36.

CHEBEN, Ivan - CHEBEN, Michal - NEMERGUT, Adrián - SOJÁK, Marián. The Latest Knowledge on Use of Primary Sources of Radiolarites in the Central Váh Region (the Microregion of Nemšová – Červený Kameň). In: Between History and Archaeology, Papers in honour of Jacek Lech. Oxford 2018, 115-132.

CHEBEN, Ivan - CHEBEN, Michal - NEMERGUT, Adrián. Pazúrik jurský podkrakovský v

nálezoch na západnom Slovensku. Acta archaeologica Opaviensia 5, 2018, 187-196.

SOJÁK, Marián. Surovinová skladba kamennej štiepanej industrie z neolitu na Spiši. Acta archaeologica Opaviensia 5, 2018, 197-206.

Prezentácia výsledkov výskumu:

NEMERGUT, Adrián: New excavations of Late Palaeolithic and Mesolithic sites in Horná Orava (Slovak Republic). 25th Annual Meeting of the German Mesolithic Workgroup. Krásná Lípa, 17.-19. 3. 2016.

NEMERGUT, Adrián: New excavations of late paleolithic and mesolithic sites in Bobrov and Trstená. Referát, 5. Geologicko-Paleontologicko-Archeologická Diskusia: Lost Worlds of the Stone Age in Travertine. Bratislava, 28.-29. 4. 2016.

NEMERGUT, Adrián – CHEBEN, Michal – CHEBEN, Ivan: Nové poznatky nielen o štiepanej industrii z lokality Sedmerovec na strednom Považí. Referát na 35. medzinárodnej konferencii Otázky neolitu a eneolitu našich krajín, Banská Štiavnica, 26.-29. 09. 2016.

NEMERGUT, Adrián – CHEBEN, Ivan – CHEBEN, Michal: Otázka mezolitu a neolitu v oblasti Bielych Karpát na základe štiepanej kamennej industrie. Referát, Epoka Kamienia w Karpatach. Krosno, 16.-17. 11. 2016.

NEMERGUT, Adrián: Nové výskumy neskoropaleolitických a mezolitických lokalít na hornej Orave (Slovenská republika). Referát, Epoka Kamienia w Karpatach. Krosno, 16.-17. 11. 2016.

SOJÁK, Marián: K problematike neolitického osídlenia jaskýň východného Slovenska. Referát, Epoka Kamienia w Karpatach. Krosno, 16.-17. 11. 2016.

Uplatnenie výsledkov projektu

Využitie výsledkov a poznatky získané v rámci riešenia projektu zužitkujú riešitelia predovšetkým pri publikačnej činnosti, pri vyhodnotení nálezových súborov z archeologických výskumov. Skúsenosti je možné využiť pri koncipovaní podobne zameraného projektu.

Porovnávacia zbierka silicitových surovín, z ktorých sa na území Slovenska v priebehu paleolitu až záveru eneolitu, resp. i na začiatku staršej doby bronzovej vyhotovovala štiepaná industria sa rozšírila o suroviny získané priamo z primárnych zdrojov. Jej systematické budovanie je využiteľné pri spracovávaní štiepanej industrie po stránke zastúpenia surovín. Dôležitou súčasťou je aj porovnávacia zbierka artefaktov, ktoré dokumentujú výrobu a použitie jednotlivých typov nástrojov. Jej využitie vidíme pri vyhodnocovaní štiepanej industrie po stránke typologickej.

Špecifickým využitím výsledkov projektu bude realizácia výstavy "Silicit - oceľ doby kamennej" v Ponitriansko múzeu v Nitre, ktorá priblíži používané silicitové suroviny a techniky štiepania. V rámci expozície budú prezentované získané poznatky.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v slovenskom jazyku (max. 20 riadkov)

Projekt bol zameraný na štyri základné etapy výskumu, ktoré sa vzájomne prelínali, ale aj dopĺňali. Išlo o sledovanie distribúcie kamenných silicitových surovín v priebehu doby kamennej poskytuje, ktoré je jedným z dôležitých nástrojov k pochopeniu ekonomiky a mobility jednotlivých spoločností v období paleolitu až eneolitu, resp. i staršej doby bronzovej. Základným atribútom štúdia bolo spracovanie kamennej štiepanej industrie po stránke typologicko-technologickej a stanovenie pôvodu používaných surovín, ktoré sú v nálezových súboroch na jednotlivých lokalitách západného Slovenska doložené. Pri hodnotení sledovaných otázok je nevyhnutné vychádzať nielen z geologicko-petrografických analýz, ale aj z komplexnej technologickej analýzy kamenných silicitových artefaktov. Hlavnými riešenými otázkami predloženého projektu je štúdium technológie výroby a typologická analýza štiepanej industrie, ktoré spočívajú v určení formy a účelu dovozu danej suroviny na sídlisko, jej transformáciu a determinovanie artefaktu. Činnosť jednotlivých členov riešiteľského kolektívu bola zameraná na sumarizáciu údajov a diagnostiku staršieho archeologického materiálu.

Jedným z nosných cieľov projektu bolo sledovanie distribúcie silicitových surovín, a to na základe typologickej analýzy štiepanej industrie. Typologicko-technologickeému rozboru boli podrobené nálezové súbory aj zo starších terénnych výskumov z obdobia paleolitu až staršej doby bronzovej, kedy končí výroba artefaktov zo štiepatelných materiálov. Štúdia techník výroby štiepanej industrie umožňuje vyčleniť v rámci kultúrnych skupín

technokomplexy, ktoré naznačujú špecifiká tak pre kultúrne začlenenie ako i kultúrne kontakty medzi jednotlivými geografickými celkami.

Dosiahnuté výsledky pri riešení projektu boli publikované v časopisoch alebo zborníkoch, a taktiež prezentované na medzinárodných konferenciách.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v anglickom jazyku (max. 20 riadkov)

The project was focused on four basic stages of research, which overlapped and complemented each other. It was to monitor the distribution of stone silicite raw materials during the Stone Age provides, which is one of the important tools to understand the economy and mobility of individual societies from the Paleolithic to Eneolithic, respectively and the Bronze Age. The basic attribute of the study was the processing of stone chipped industry from the typological and technological point of view and determination of the origin of the raw materials used, which are documented in the lithic collections in individual sites in western Slovakia. When evaluating the monitored questions it is necessary to base not only on geological-petrographic analyzes, but also on a complex technological analysis of stone silicite artifacts. The main solved issues of the submitted project were the study of production technology and typological analysis of the lithic industry. It consists in determining the form and purpose of importing the raw material into the housing estate, its transformation and determination of the artifact. The activity was aimed at summarizing data and diagnosing older archaeological material.

One of the main objectives of the project was to monitor the distribution of silicite raw materials, based on a typological analysis of the lithic industry. The typological and technological analyzes were also subjected to findings from older archaeological excavations from the Paleolithic to the Early Bronze Age, when the production of artifacts from silicite raw materials ends. The study of the techniques for the production of lithic industries allows for the separation of technology complexes within the cultural groups, which indicate specificities for both cultural inclusion and cultural contacts between individual geographical units.

The results achieved in the solution of the project were published in journals or books, and also presented at international conferences.